

*Ярмолович О. І.,
кандидат педагогических наук, доцент
Международный гуманитарный университет (Одесса)*

ОБРАЗНІ ЗАСОБИ МОВИ В РОМАНІ-САТИРИ СТ. ЛІКОКА «МОЄ ВІДКРИТТЯ АНГЛІЇ»

Анотація. Стаття аналізує стилістичні прийоми, використані в романі задля створення ефекту сатири, зокрема, епітетів, метафор, метонімії, паралелізму тощо. Значну увагу приділено включенням сленгу, які передають бачення оточуючого світу очима оповідача.

Ключові слова: роман-сатира, стилістичний прийом, епітет, іронія, метафора, сленг.

Актуальність даної статті зумовлена потребою процесу формування іншомовної компетенції і пов'язаним з цим необхідністю більш глибоко досліджувати фактори, що впливають на її інтенсифікацію.

Об'єктом дослідження статті є образ сатири, що формується як фактор, який сприяє підвищенню інтенсифікації навчання іноземній мові. Матеріалом даного дослідження слугував текст роману-сатири Стівена Лікока. Предметом дослідження є стилістичні засоби, якими користався автор роману для передачі сатири. Науковою новизною можна вважати те, що досліджуваний об'єкт розглядається з погляду єдності категорій філологічних і естетичних.

Метою нашої роботи є дослідження засобів вираження сатири в романі Стівена Лікока «My Discovery of England».

Аналіз останніх досліджень і публікацій базується на роботах Ю. Б. Борева, Л. А. Спиридонова, М. М. Лоевской, Л. В. Полубниченко, в яких зв'язок філологічних засобів, які сприяють емоційності художньої літератури (сатири) і формування іншомовної компетенції продемонстровано глибоко і подано в сучасній формі. Наукові результати даної статті спрямована на окремі філологічні засоби: епітет, іронія, метафора, сленг, переплетення метафори з метонімією, паралелізми і метонімія, виявлені як приклади стилістичних прийомів, що передають сатиру. Дослідження структурних характеристик сатири, розкриття її ролі в процесі текстотворення вносить визначний вклад в філологічні дослідження художніх текстів, а також в опанування вивчаючими іноземної мови загалом і окремих її мовностилістичних прийомів.

Мова Стівена Лікока, яка передає стиль його роману-сатири «Мое відкриття Англії», зробив канадського письменника найпопулярнішим англійським гумористом у період між 1910 і 1925 роками ХХ-го століття. Особливими мовними засобами разом з національними особливостями (англійським гумором і американською дотепністю) формує письменник комічний стиль своїх творів. С. Лікок був гуманістом, що підтвердив своїми словами: «гумор повинен бути, насамперед, добрим, а гуманність

— невід'ємним елементом гумору» [1, 13]. В романі така позиція письменника сполучається з його вірою в гуманізм і в людину, і з прогресивним оптимізмом письменника.

В нашій роботі ми спираємось на визначення сатири, яку дав А. Вуліс: «Сатира есть вид комического и специфический способ художественного воспроизведения действительности с помощью образов, которые раскрывают ее (сатиру), как что-то внутренне неудачное (содержательный аспект) и то, что открыто высмеивается (формальный аспект)» [2, 152].

Виявленню і співвідношенню філологічних форм передачі сатири письмового тексту займалися такі вчені, як Ю. Б. Боров, И. Р. Гальперин, А. И. Ефимов, Т. В. Любимова, Н. Г. Олексенко, Л. А. Спиридонова, С. А. Троицкий, Л. Ю. Фуксон, L. N. Curry, A. R. Humphreys, та інші. Л. А. Спиридонова вказує на різниці сатири і гумору: «пафос сатири поворачивается против негативных явлений в мире» і визначає, що «сатира состыковывается со своим идеалом, ей присуще чувство личной «обиды». А юмор передает несовершенство мира, но при этом он (юмор) выявляет его и «усмехается» [3, 32-35].

Письменника-сатирика С. А. Троицкий характеризує, як схильного до песимізму, а гумориста — до оптимізму — «сатирик — ідеаліст, гуморист — реаліст». Наслідуючи таку теоретичну підготовку, вчений характеризує сатиру як вираження боротьби навідміну від гумору. Сарказм є грізним засобом боротьби сатири. С. А. Троицкий вказує на твір С. Лікока, як яскравий приклад демонстрації сатири. В своїй статті лінгвіст підкреслює, що «так как сатира является проявлением отношений в обществе, изображая отдельные личности, Ликоку удалось передать именно порядок общества». Мова сатири в творі С. Лікока, за словами С. А. Троицкого, не дає живий поетичний образ, а навпаки - демонструє схематичне зображення, яке позбавлене поетичних деталей. Особливості такої мови не індивідуалізують, але додають життєвість і принадність створеним сатириком образам [4, 36-48].

Т. В. Любимова характеризує гумор і сатиру роману «Мое відкриття Англії», каже, що мовностилістичні прийоми «часом складно вичленити і класифікувати» на стільки вони переплетються або проходять паралельно. Любимова Т. В. показує, що так передається сатиричність автора. С. Лікок писав в іронічному ключі і тому цілі сторінки тексту, як каже Любимова Т. В., демонструють різні стилі, а найчастіше - сатиричний [5, 189].

Вивчаючи роман С. Лікока, А. Вуліс визначає звичайні стилістичні прийоми: метафору, метонімію,

іронію, якими автор передає сатиричне. Нижче наведено приклад опис перебування автора роману у Великобританії [2, 21]. Такі сатиричні описи реалій життя Англії початку двадцятого сторіччя є передачею особливого світогляду автора. А. Вулліс акцентує увагу на тому, що комічне і гумористичне в книзі переплетене. Ситуації є комічними, однак усмішка Стівена Лікока зупиняється на їх серйозній стороні, вказуючи читачеві, що герою такого становища може бути і не смішно. Як письменник С. Лікок поблажливий і добрий, але часто його іронія переходить у сарказм. Ми вважаємо, що наведений нижче приклад це підтверджує: «*He threw three jokes, one after the other, into the heart of a huge, silent audience without effect. He might as well have thrown soap bubbles*» [6].

Тут метафора «*the heart of a huge, silent audience*» передає сховане порівняння одного предмета відносно іншого. Епітети: *a huge, silent*, ще більше підкреслюють іронічний ефект подій, а надалі переходить у сарказм. Автор статті вважає, що єднання слів *a huge, silent audience* передає стилістичний прийом, заснований на взаємодії предметно-логічних і емоційних значень.

К. Г. Ісупов на прикладі роману С. Лікока визначає епітет як виразний засіб, який заснований на виділенні якості, ознаки описуваного явища і оформлюється у виді атрибутивних слів. Особливо вчений визначає, що епітет характеризує явище з погляду його індивідуального сприйняття [7, 34]. Приведемо наступне речення, як приклад використання епітета: «*On many occasions I received on appearing a wild burst of applause under the impression that I was somebody else*». [6]. З даного речення ми бачимо, що прикметник *wild* втратив своє предметно-логічне значення і передає емоційно-гумористичне значення, але тільки якщо розглядати все його в контексті.

А от А. І. Голишева в своєму розборі роману-сатири зазначила, що С. Лікоку не приаманні такі крайності, як натуралізм і романтизм. Вона вказує, що не зважаючи на добрий гумор і «юмористическо-реалистический ключ» в романі, проблеми суспільства передаються з чіткістю економіста й історика [7, 32-38]. Як приклад, наведемо порівняння лексики газетних статей Америки і Англії: «*In other words, there is a difference of atmosphere. It is not merely in the type and the lettering, it is a difference in the way the news is treated and the kind of words that are used. In America we love such words as "gun-men" and "joy-ride" and "death-cell": in England they prefer "person of doubtful character" and "motor travelling at excessive speed" and "corridor No. 6." If a milk-waggon collides in the street with a coal-cart, we write that a "life-waggon" has struck a "death-cart." We call a murderer a "thug" or a "gun-man" or a "yeg-man." In England they simply call him "the accused who is a grocer's assistant in Houndsditch." That designation would knock any decent murder story to pieces*» [6].

Уривок наповнений сленговими словами достатньо характерними мові С. Лікока, І. Р. Гальперін вказував на особливість їх використання письменником.

Походження деяких з сленгів в романі пригорнуло увагу вченого [8, 188]. З наведеного вище уривку ми вибрали приклади слів особливого походження: *gun-men, joy-ride, death-cell, thug, yeg-man*. При розборі стає ясно походження цих слів.

До сленгу лінгвісти відносять словниковий запас сфери живої розмовної мови, що використовується як розмовні неологізми і легко переходить до сфери загальноживаної літературної розмовної лексики. Сленгізми застосовують з метою підвищення емоційності описуваного предмету, а також створення комічного ефекту (стилістичного зламання): *life-waggon, death-cart*. Сатиричне використані сленгізмів газетного стилю, як каже І. Р. Гальперін, дає можливість С. Лікоку показати різницю мислення в Америці і Англії. Лінгвіст у роботах з проблеми стилістики англійської мови говорить про використання в літературній англійській мові США «злодійського жаргону, і вузьких професіоналізмів, і випадкових словотворень» [8, 253]. Кажучи про мову американської преси, І. Р. Гальперін підкреслює, що вона заповнена безглуздими лексичними новоутвореннями. Стівен Лікок описує свій досвід спілкування з англійськими журналістами і в другому розділі книги – «*I Am Interviewed by the Press*». Сленгові слова також створює гумористичний ефект: *dynamo, battle-horse, extinct volcano* [6].

Стівен Лікок сам створював словосполучення. Такі філологічні витвори допомагали надавати їм більше яскравість сатиричним висловам: *extinct battle-horse* [6].

Стівен Лікок звертався до іронії, як завуальованого сатиричного засобу. Іронія створює тонкий, ледь помітний відтінок модальності гумору. Іронія С. Лікока не прямолінійно реалізує відношення контекстуального значення слова до предметно-логічного. А. Вулліс вказав, що іронія відбиває в собі взаємодію двох типів фактично взаємовключаючих лексичних значень: предметно-логічного і контекстуального, заснованого на відношенні протилежності або суперечливості [2, 173]. наведений уривок є прикладом використання іронії в романі:

«*...The fees that are asked by the lecturers, as I suppose you know, have advanced very greatly in the last few years. In fact I may say that they are becoming almost prohibitive. This discourse is pleasant hearing for the lecturer. He can see the members who have not yet paid their annual dues eyeing him with hatred.*» [6].

Слова *pleasant, hearing, eyeing*, як видно з контексту цього уривку, несуть на собі відбиток протилежний основному предметно-логічному значенню. Однак їх співіснування формує іронію за допомогою відносин суперечливості.

Висновки. Проведене нами дослідження текстів роману Стівена Лікока «*My Discovery of England*» відносно передачі сатири філологічними засобами показало, що:

- епітети, метафора, іронія і сленг є прийомми, які сукупно створюють основну стилістичну ознаку роману – сатиру;
- суб'єктивність зовнішнього світу С. Лікок передав індивідуальною метафорою;

— сатира передана в романі переплетеннями метафори з метонімією, параллелізмами і повторами;
 — іронія, завуальовано, через широкий контекст розкриває сатиру;
 — С.Лікок використовує включення сленгу для досягнення ефекту сатири, формує свої авторські сленгові словосполучення.

Вивчення стилістичних прийомів, характерних для художньої літератури, є перспективним і в дидактиці, зокрема, з метою підвищення рівня інтересу та мотивованості слухачів до вивчення відповідної мови. Результати даного дослідження можуть бути використані при виконанні і написанні різного виду навчальних і учбових робіт, при формуванні іншомовної компетенції у студентів.

Література

1. Legate, D. M. Stephen Leacock: A biography / D. M. Legate. — Toronto: Macmillan of Canada, 1978. — 296 p.
2. Вулис, А. Метаморфозы комического / А. Вулис. — М. : Искусство, 1976. — 250 с.
3. Спиридонова, Л. А. Бессмертие смеха: Комическое в литературе русского Зарубежья / Л. А. Спиридонова. — М. : Наследие, 1999. — 170 с.
4. Троицкий, С.А. Пролегомены к возможной теории смеха / С. А. Троицкий // Философия XX века: школы и концепции: Науч. конф. к 60-летию философского факультета СПбГУ, 21 ноября 2000 г. — Мат-лы работы секции молодых учёных «Философия и жизнь». — СПб. : 2001. — С. 271-276.
5. Любимова, Т.В. Понятие комического в эстетике / Т.В. Любимова // Вопросы философии. — 1980. — №1. — С. 189-195.
6. The Stephen Leacock Association. — Режим доступа: www.leacock.ca
7. Голышева, А. И. Проблема сюжетосложения в юмористической новелле Стивена Ликока / А. И. Голышева // Проблемы русской и зарубежной литературы. — Ярославль, 1970. — Вып. 4. — С. 30-38.
8. Гальперин, И. Р. Речевые стили и стилистические средства языка / И. Р. Гальперин // Вопросы языкознания. — 1984. — № 4. — С. 188-201.

Ярмолович О.И. Образные средства языка в сатирическом романе Стивена Ликока «Мое открытие Англии». — Статья.

Аннотация. Статья посвящена анализу стилистических приемов, использованных в романе для создания эффекта сатиры, в частности, эпитетов, метафор, метонимий, параллелизма и др. Значительное внимание уделено включениям сленга, которые передают видение окружающего мира глазами рассказчика.

Ключевые слова: роман-сатира, стилистический прием, эпитет, ирония, метафора, сленг.

Yarmolovich O. Language Means Expressing Satire in Stephen Butler Leacock's My Discovery of England (1922). — The Article.

Summary. The article highlights some of the stylistic devices used to create satire in the novel, such as epithet, metaphor, metonymy, parallelism, etc. Considerable attention is devoted to slang which reflects the subjective narrator's philosophy.

Key words: novel-satire, stylistic device, epithet, irony, metaphor, slang.